

Göteborgs Universitet

Europaprogrammet

Aktioner ger reaktioner: terrorismens effekter på stater

En komparativ studie av attentaten i Norge och Sverige

Examensarbete i Europakunskap

HT 11

Sebastian Skogsén

Handledare: Marco Nilsson

Abstract

Since 9/11 there has been an explosive and flourishing development in the field studies of terrorism. Scholars and researcher have been particularly momentous to center their analysis on reactions and effects of terrorist attacks, such us new policy making in the combat and improvement of counter terrorism.

This bachelor thesis in European studies examines the response of administrative authorities on new policy making and security precautions in Norway and Sweden after the eventful terror attacks in Utöya/Oslo July 22th, 2011 and Stockholm December 11th, 2010. According to the essential theory of realism is a state duo to react differently depending on the abruptness of an attack, whereby an extensive one will lead to more changes in aiming to secure their continuing existence, which also is this study's hypothesis.

The main results show that Norway has implemented higher amount of security precautions and more profound policies following Oslo/Utöya attacks than Sweden has made after the attacks in Stockholm.

Title: Aktioner ger reaktioner: terrorismens effekter på stater; En komparativ studie av attentaten i Norge och Sverige

Author: Sebastian Skogsén

Supervisor: Marco Nilsson

Autumn – 2011

Number of pages: 39

Key Words: Realism, New Policy Making, Administrative Authorities, Changes, States

Nyckelord: Realism, Policyförändringar, Myndigheter, Förändringar, Stater

Innehållsförteckning

1.1 Inledning	4
1.2. Syfte och frågeställning	6
2. Teori och forskningsläge	7
2.1 Vad är terrorism?	7
Problematisering av begreppet	8
2.2 Realism	9
<i>Viktiga realister och realismens grund</i>	9
<i>Vad är Realism?</i>	9
<i>Maktbalanspolitiken</i>	10
<i>Kritik mot realism</i>	10
2.3 Tidigare forskning:	11
3. Metod	13
Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet	14
Teoriprovande:	15
Undersökningen:	16
Resultatdelen:	17
4. Empiri	18
4.1 Myndigheter	18
4.2 Attentaten den 22 juli i Oslo och på Utöya:	19
Före attentaten den 22 juli: Tidsperiod juli 2009 - jul 2011	19
Efter attentatet 22 juli 2011 – december 2011	21
4.3 Attentatet 12 december 2010 i Stockholm:	22
Före attentatet 12 december: 12/2008 – 12/2010	22
Efter attentatet den 12 december: 12 december 2010 – december 2011	24
5 Resultat:	26
5.1 Före attentaten	26
5.2 Efter attentatet:	28
5.3 Kvalitativa skillnader innan och efter attentaten	29
6. Slutsatser	32
6.1 Frågeställning, syfte och hypotesprövning	32
6.2 Återkoppling till tidigare forskning	33
6.3 Återkoppling till teori	33
6.4 Framtida forskning	34
7. Sammanfattning	34
8. Referenslista	35

1.1 Inledning

Vem som helst kan drabbas av ett terroristdåd. Att oskyldiga, civila människor har skadats eller dödats av terrorister har genom historien varit vanligt. I många fall är terroristernas mål att attackera civila människor för att sätta skräck och rubba samhällsstrukturer.

Terrorismen i Europa har genomgått en förändring. Från att ha varit mer inomstatlig har det sedan 11 september blivit allt mer förekommande med attacker från organisationer som sträcker sig över nationer och kontinenter. Även om det redan från 1960-talet förekom transnationella samarbeten mellan terrorismorganisationer har terrorismen sedan 90-talet blivit en global företeelse.

Istället för en historiskt användbar metod för terrorister – med mindre attentat främst för att sätta skräck bland civila har det istället blivit betydligt viktigare för vissa terroristgrupper (som Al Qaida) att döda så många civila som möjligt.¹ I Europa kom den här typen av terrorism att få sitt ansikte genom bombattentatet i Madrid 2004 och självmordsbombarna i London 2005. Resultatet av dåden var att ett hundratal mist sina liv och att många fler hade skadats.²

Som följd av en ny framträdande hotbild efter speciellt 11 september har staterna (i fram för allt västvärlden) förändrat sitt säkerhetsarbete och sin utformning av terrorismbekämpning. Storbritannien har till exempel efter 11 september fått nya lagar gällande anti-terrorism och crime and security act som bland annat är avsatta för att försvåra finansieringen av terroristorganisationer och för en ökad säkerhet på flygplatser.³ Tydligt efter attentaten i New York, Madrid och London är att kriser genererar i policyförändringar.

Till skillnad mot Storbritannien och Spanien har de nordiska länderna inte samma erfarenhet av terrorism, det har även påverkat säkerhetsarbetet mot detta. I nordiska länder är säkerhetsarbetet mot terrorism främst begränsad till efter elfte september, där hotet uppdagades till en högre nivå. Fram för allt har hotet mot medborgare från nordiska länder ansetts infinna sig när de vistats utomlands, utanför nordens gränser.

¹ Goldstein m fler (2006). S203

² http://news.bbc.co.uk/2/shared/spl/hi/uk/05/london_blasts/what_happened/html/ - Mark John Thompson

³ Fors (artikel) (2005)

Allt fler nationer har drabbats av terroristdåd på senare tid. Detta kan tydligt demonstreras av Sveriges första självmordsbombare i Stockholm 11 december 2010 – ett dåd av en radikal islamist vid namn Taimour Abdulwahab som sprängde sig själv i juletid. Taimour hade satt eld på en bil samma dag innan han sprängde sig själv på bryggaregatan mitt i julhandeln. Alla bomber utlöstes aldrig och Taimours försök att skapa förödelse misslyckades då ingen oskyldig människa dödades.⁴ Taimours budskap kunde tydas i ett inskickat brev till TT, där en röst – föreställande självmordsbombaren sade: "nu ska era barn, döttrar och systrar dö lika som våra bröder och systrar och barn dör" och hänvisade till "kriget mot Islam".⁵

Den 22 juli 2011 inträffade det som beskrivits som "nordens värsta" terroristdåd, då uppemot 80 människor fick sätta livet till. Klockan 15:26 detonerade en sprängladdning utanför regeringskansliet i Oslo. Alla fönster inom en radio på hundra meter krossades och det rådde fullkomlig panikstämning. Två timmar senare fick det norska polisdistriktet i Norra Buskerud larm om skottlossning på den lilla ön Utøya. När insatsstyrkan väl var på plats greps gärningsmannen odramatiskt. Vittnen berättar att gärningsmannen var utklädd i en polisuniform och kallade till sig ungdomarna för att sedan öppna eld för att döda så många som möjligt.⁶

Anders Behring Breivik erkände sig skyldig till dåden i Oslo och på Utøya och hade tidigare publicerat en skrift där han varnade för muslimsk kolonialism, kulturmarxism och attacker mot västeuropeisk kultur.⁷

Frågan är vilken följd dessa attentat har fått och kommer få på säkerhetsarbete och rutiner i kampen mot terrorism. Staters säkerhetsarbete och upprustning utformas på olika sätt och olika mycket beroende på hot och attacker. Detta anger i alla fall teorin realism som i den här uppsatsen kommer användas på terrorism. Realism i den här bemärkelsen är en statsvetenskaplig gren som fokuserar på makt och stater. Varje stat är utlämnad till sig själv och måste svara mot hot, attacker, maktbalans och hotbalans för att säkra sin existens.⁸ Realism har varit en av de mest diskuterade och förekommande teorierna när det kommer till att undersöka internationella relationer i förståelsen av staters ageranden.

⁴ <http://svt.se/svt/jsp/Crosslink.jsp?d=27055&a=2632741> - Eva Hamilton 2011-12-30

⁵ http://www.svd.se/nyheter/inrikes/hot-mot-svenskar-i-mejl_5802959.svd Lena K Samuelsson 2011-12-15

⁶ <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=4614573> Eva Hamilton 2011-12-18

⁷ <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=4615073> Eva Hamilton 2011-11-12

⁸ Gustavsson & Tallberg (2006) s35

I den här undersökningen kommer jag studera norska och svenska myndighetsartiklar bland tolv berörda myndigheter innan och efter varje attentat. Det som undersöks i artiklarna är policyförändringar vilket innebär förändringar eller nya riktlinjer för att verka mot en annan strategi, i detta fall förändringar som kan tänkas förbättra säkerhet och beredskap i respektive stat.

1.2. Syfte och frågeställning

Syftet är att undersöka vilka effekter attentaten i Norge den 22 juli 2011 och i Stockholm den 11 december 2010 fört med sig på policyförändringar i Norge respektive Sverige. Uppsatsens europaanknytning är således att två europeiska länder jämförs och behandlas.

Hypotesen är att attentat med större följder (antal offer) för med sig fler och mer djupgående policyförändringar än attentat med färre offer. Att norska myndigheter skall ha gjort fler och mer djupgående förändringar på grund av attentatets storlek i Oslo och på Utoya än vad Sverige gjort på grund av attentatet i Stockholm. Teorin som appliceras på uppsatsen är realism som antyder att varje stat har samma intressen, det vill säga att skydda sin stat och säkerhet samt garantera sin fortsatta existens.⁹ Sin fortsatta existens och säkerhet garanteras genom aktioner mot hot och attacker. Hur kraftigt staten agerar (genom policyförändringar i mitt fall) beror på hotet och attackernas grad (antal döda).

Övergripande fråga: Har attentatet i Norge fört med sig fler och mer djupgående policyförändringar på säkerheten hos myndigheter i Norge än vad attentatet i Stockholm gjort på svenska myndigheter? På vilket sätt?

Frågeställning:

1. Vilka policyförändringar som berör säkerhet och terrorismbekämpning går att finna innan och efter respektive attentat?
2. Har dåden i Stockholm och Oslo lett till olika många policyförändringar?
3. Finns det kvalitativa skillnader i myndighetsartiklarna mellan Sverige och Norges policyförändringar?

⁹ Hettne (1996) s18

2. Teori och forskningsläge

2.1 Vad är terrorism?

Enligt nationalencyklopedin är terrorism våldshandlingar som är politiskt betingade och syftar till att påverka samhället eller en nations politik utan hänsyn till att civila drabbas.¹⁰ NE skiljer också på tre olika typer av terrorism: statsterrorism är våldsdåd som beordrats av en viss stat; nationell terrorism som handlar om att vissa fristående grupper riktar sina attacker mot sin egen stat; samt internationell terrorism som kännetecknas av terrorister som även angriper mål utan för sitt hemlands gränser.¹¹

Definitionen av terrorism är annars väldigt omstridd och långt ifrån enhetlig. Det finns många försök till definitioner men ingen som är vedertaget som en officiell förklaring, däremot finns det ett element i de flesta definitionerna och det handlar om politiskt våld för att hota eller avskräcka civila människor.¹² Gemensamt brukar de flesta terrorister anses kämpa mot en fiende som är större, kraftigare och har mer resurser, terrorism är en taktik och således ingen ideologi.¹³ Även om det inte finns en entydig definition arbetar staterna i EU efter ett rambeslut om bekämpande av terrorism. Enligt denna är terrorism en handling som kan skada en stat eller mellanstatlig organisation om gärningen syftade till att 1) injaga allvarlig fruktan hos en befolkning eller befolkningsgrupp 2) tvinga offentliga organ eller mellanstatliga organisationer att vidta eller avstå från att vidta en åtgärd 3) destabilisera eller förstöra grundläggande politiska, ekonomiska, konstitutionella eller sociala strukturer.¹⁴

En viktig skillnad i många av definitionerna är statens roll. Eftersom stater dominerar den internationella arenan är det i deras bästa intressen att terrorister ses som icke statliga aktörer (även om det som tidigare nämnt förekommer statsterrorism).¹⁵

Att sätta skräck bland oskyldiga individer är en vanlig förekommande taktik av terrorister. Alla skall känna sig berörda och medvetna om att terrorattacker kan drabba en själv och sina nära och kära. Rädslan överkommer fakta och realitet i ett sådant resonemang, detta då risken för en vanlig människa att bli drabbad av ett dåd är från minimal till icke existerande.¹⁶

¹⁰ <http://www.ne.se/lang/terrorism> Ulf Arvidsson 2011-12-13

¹¹ <http://www.ne.se/lang/terrorism> Ulf Arvidsson 2011-12-13

¹² Campbell m fler (2010) s 45

¹³ Campbell m fler (2010) s 45

¹⁴ <http://www.sakerhetspolisen.se/terrorism/omterrorism.4.7671d7bb110e3dcb1fd80002841.html> hämtad 2011-12-14.

¹⁵ Campbell m fler (2010) s46

¹⁶ Snarr m fler (2008) S 88

Problematisering av begreppet

Vem är terrorist? Eftersom det inte finns någon vedertagen definition av terrorism har det genom historien använts på olika sätt. En terrorist i ett land kan vara frihetskämpe i ett annat. Nelson Mandela var terroriststämplad på USA:s terrorlista 1993 samma år som han erhöll Nobels fredspris för en fredlig kamp mot borttagandet av apartheid (och blev borttagen från terrorlistan först 2008).¹⁷ Diskussionen om terrorism och hur det använts har således fått mycket kritik.

När George W Bush 2001 inledde "War on Terror" och kriget i mellanöstern genom att ultimatum säga, "Either you are with us, or you are with the terrorists" gjorde han en distinktion mellan nationer som kämpade med USA och de som inte gjorde det (vilka då var på terroristernas sida).¹⁸ "War on Terror" användes som ett av motiven att även belägra Irak vilket senare har blivit ifrågasatt, en del menar att Irakiska regeringen aldrig hade kopplingar till Al Qaida. Detta exempel är ett av många fall på hur terrorism eller terroriststämpling använts i politiska, ideologiska eller ekonomiska kampanjer.

Mycket tack vare "War on Terror" har dagens terrorist målats fram som en radikal islamist som attackerar västvärlden vilket inneburit ett ökat hat mot muslimer i Sverige och Norge. Detta menar i alla fall vänsterdebattören Ali Esbati som överlevde Anders Behring Breiviks attentat på Utøya. I en debattartikel beskriver han att hatet och främlingsfientligheten grott mot muslimer och mörkhyade och att många muslimer fick stå till svars för attentatet när gärningsmannen i ett tidigt skede var okänd.¹⁹

Svårigheten att fastställa vilka som är terrorister och vad som klassas som terrorism bottnar således i hur det har använts av stater och organisationer. I Etiopien blev två svenska journalister dömda för terroristbrott trots att deras syfte med resan var att uppmärksamma folkmordsbrott i Ogadenprovinsen.²⁰ Vem som är terrorist är diffust och så även bevekelsegrunderna bakom ett så kallat terroristdåd. Varför diagnosierades exempelvis Anders Behring Breivik som schizofren i den första rättspsykiatriska undersökningen medan debatten om Taimour Abdulwahab istället handlar om en fullt medveten radikal islamistisk terrorist?

¹⁷ http://www.svd.se/nyheter/utrikes/usa-mandela-inte-langre-terrorist_1412105.svd Lena K Samuelsson 2012-01-05

¹⁸ <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010920-8.html> 2011-12-26)

¹⁹ <http://debatt.svt.se/2011/12/27/hatet-fore-och-efter-breivik/> Eva Hamilton 2011-12-28

²⁰ <http://www.dn.se/nyheter/varlden/i-dag-faller-domen-mot-svenskarna> Gunilla Herlitz 2011-12-28

2.2 Realism

Viktiga realister och realismens grund

Realismens filosofiska grund bottnar främst i tre filosofer; Thukydidides, Machiavelli och Thomas Hobbes. I sitt verk om kriget mellan Sparta och Aten uttrönte Thukydidides att makt alltid är ojämnt fördelat och att den rudimentära verkligheten är att de starka gör vad de vill.²¹ Machiavelli (fursten) gör sin distinktion i att en statsledares främsta ansvar är att befästa staten och försäkra sina underlydande om säkerhet och välstånd. De måste följa maktpolitikens principer varav den viktigaste principen, att statsledarens egna intressen och makt måste vägas in mot andras stater makt och intressen. Gör han inte detta riskerar statsledaren att misslyckas med att bevara sin stat och försäkra sin befolkning om säkerhet och välstånd.²² Den sista av de tre grundrealisterna är Hobbes som betonar vikten för människor att leva i ett samhälle där det finns lagar och en stat. Lever människan utan detta skulle det bildas ett skräcktillstånd, vem som helst skulle när som helst kunna bli berövad sitt liv eller tillgångar.²³ Den moderna realismen utvecklades i en reaktion av den liberala traditionen som kallar sig idealism. Idealism betonar internationell lag, moral och internationella relationer snarare än makt; med goda inläringar, utbildning och internationell struktur kan människan i grund och botten leva i en fredfull miljö med lämpliga internationella relationer.²⁴

Vad är Realism?

Eftersom staterna i världen förfogar över den absolut största makten, fokuserar teorin realism på staterna som aktörer. Internationella organisationer, multinationella företag har således mindre betydelse i ett realistiskt perspektiv. Kombinationen makt och stater är centrala företeelser i internationella relationer där det inte finns någon övergripande internationell auktoritet utan att detta skildras som ett anarkistiskt tillstånd eftersom det inte kan finnas någon legal makt utanför staternas jurisdiktion. Det internationella system som finns utgörs av relationer som etablerats mellan suveräna stater. Varje stat är utlämnad till sig själv, och har ingen att vända sig till för att få hjälp.²⁵ Då nationalstaten utsätts för hotfulla och prekära situationer återfinns en viss grad av hänsynslöshet i nationens intresse.

²¹ Gustavsson & Tallberg (2007) s36

²² Gustavsson & Tallberg (2007) s36

²³ Gustavsson & Tallberg (2007) s36

²⁴ Goldstein, m fler (2006) s 55.

²⁵ Gustavsson & Tallberg (2007)s35

Maktbalanspolitiken

Den här grenen av realism, även kallat maktrealism tar således sin utgångspunkt i nationalstatens suveränitet. Här talas det om ”anarkitillstånd” och ”säkerhetsdilemma”. Anarkitillståndet eller anarkiparadigmet handlar om statens respons mot yttre hot – för att minska hoten väljer staten en strategi av upprustning och alliansbildningar. Anarkitillståndet skapar samtidigt ett säkerhetsdilemma; när en stat förbättrar sin säkerhet i förhållande till andra stater genom att stärka sitt försvar upplever andra stater sig försvagade och inleder en likadan process. Varje aktör upplever sitt handlande som rationellt och påtvingat på grund av en försämring i det säkerhetspolitiska tillståndet. Om inte detta förändras tvingas de statliga aktörerna att garantera sin fortsatta existens genom den här maktbalanspolitiken.²⁶

I ”Politics Among Nations” beskriver Morgenthau staters agerande utifrån ett ”conflict – ridden” perspektiv, det vill säga att när en stat är aggressiv och rustar upp kan en annan stat inte låta bli att inte vara aggressiv för då kommer de kunna bli utnyttjade – därför balanserar stater sin upprustning i förhållande till hur andra stater upprustar.²⁷ Stabilitet och fred bevaras i ett sådant resonemang paradoxalt nog genom återhållsamma, men riktiga konflikter. Det är samtidigt viktigt att framhäva betydelsen av alliansbildning och hur stater responderar mot instabila hotbilder och inte enbart hur stater svarar mot instabila maktrelationer. Detta har Harwardsprofessorn Stephen M Walt bland annat studerat i sin bok ”The Orgins Of Alliances” som utkom i sin första upplaga 1987. Walt har i sin studie fastställt vikten av vad han kallar ”balance of threat theory”. Skillnaden mellan maktbalans och hotbalans är att medan maktbalans anger att stater kommer reagera på instabila maktförhållanden hänvisar teorin om hotbalansen istället att stater kommer reagera på hotet och när det råder instabilitet kommer stater istället bilda allianser och förbättra deras interna ansträngningar för att reducera hotbilden och sin sårbarhet.²⁸

Kritik mot realism

Kritiker menar att teorin realism är i högsta grad reduktionistisk. Verkligheten i internationella relationer reduceras ner till stater varav deras intressen fastställs som makt. Andra idéer och system som kultur, socioekonomiska strukturer har ingen inverkan i

²⁶ Hettne (1996) s18.

²⁷ Morgenthau, Foreword, (2006) s xix,3.*Morgenthau är en av de mest inflytelserika experterna på internationella relationer och hans bok – politics among nations (utkom 1948) – anses av många än idag vara en av de viktigaste böckerna inom studerandet av internationella relationer.

²⁸ Walt, (1987) s263

förståelsen av internationella relationer. En annan kritik mot realism i en empirisk kontext är varför realismen fortsätter att fokusera på relationer mellan stater när det största hotet mot de flesta människor inte kommer från andra stater utan från den egna staten.²⁹ Terroristgrupper, organiserad brottslighet, socioekonomiska problem och miljöförstöring är andra exempel på hot mot staten.

Som går att utläsa i ovanstående stycke är ett av de största hoten mot stater, terrorism och att realism fått kritik för att enbart intressera sig för relationer mellan stater. I den här studien gör jag ett första försök att tillämpa realism på terrorism för att undersöka om det går att använda teorin även på relationen stat och terrorism (som en icke statlig företeelse) vilket innebär att jag övergår från det traditionella realistiska synsättet med att enbart undersöka mellanstatliga relationer.

2.3 Tidigare forskning:

Eftersom dåden i Sverige och Norge är händelser som inträffat nyligen är den tidigare forskningen på specifikt dessa händelser relativt begränsad. Då studien syftar till att undersöka förväntade policyförändringar efter attentat och inte attentaten i sig själv, kommer den tidigare forskningen i huvudsak anknyta till säkerhetsarbete i Sverige/Norge och hur det sett ut i Europa och EU.

Javier Argomaniz behandlar i sin undersökning Europeiska Unionens respons mot terrorism efter attentaten 9/11, London och Madrid. Argomaniz menar att EU innan 11 september inte var någon betydande aktör inom terrorismbekämpning. Detta för att terrorism inte sågs som ett framträdande säkerhetsproblem för majoriteten av staterna i Europa.³⁰ Efter 11 september förändrades hotbilden och strax efter dåden i Madrid och London har terrorismen varit högt upp på den europeiska dagordningen. Däremot hävdar Argomaniz att det fortfarande är staterna och nationella myndigheter som gör grundarbetet i terrorismbekämpningen medan EU fokuserat på samarbete och koordination snarare än harmonisering och integration.³¹

Eftersom en stor del av forskningen antyder att förändringar skett efter terrorattacker är detta

²⁹ Gustavsson & Tallberg (2007) s48

³⁰ Javier Argomaniz (2009): Post-9/11 institutionalisation of European Union counter-terrorism: emergence, acceleration and inertia, *European Security*, 18:2, 151-172. s153

³¹ Javier Argomaniz (2009): Post-9/11 institutionalisation of European Union counter-terrorism: emergence, acceleration and inertia, *European Security*, 18:2, 151-172. s168

ett argument varför det kan vara intressant att undersöka eventuella förändringar efter attentat i Sverige och Norge. Dessutom mäter Argomaniz snarare samarbetet mellan länder inom EU och hur arbetet förändrats och jämför inte två specifika länder, vilket jag kommer göra.

Heather Rene Edwards har undersökt transnationella relationer och i synnerhet USA och EU:s bekämpning av terrorism. EU har tagit längre tid på sig än USA när det kommer till närmanden av nya policies. EU:s första riktiga strategi mot terrorismbekämpning kom 2003 med "europeiska säkerhetsstrategin" som utmålade riktlinjer mot hur terrorism skulle bekämpas. Här poängterar Edwards avsaknad av en enskild europeisk metodologi och att medlemsstaterna på egen hand utformar sin policy. Detta exemplifierar Edwards med de fundamentalistiska attackerna i Spanien och Storbritannien som fick varsin distinkt reaktion; medan spanjorerna minskade sina transnationella band, ökade britterna det transnationella samarbetet mer än tidigare. Kritik riktades således mot oskiljaktigheterna inom EU:s medlemsstater och bristen på en enskild europeisk mentalitet.³² Min studie behandlar inte det internationella samarbetet mot terrorism som Edwards undersökning, utan hur två enskilda länder reagerar på attentat och till vilken grad responsen blir. Oskiljaktigheterna och bristen på en enskild europeisk mentalitet gör det ännu mer intressant att undersöka två stater i Europa för att tyda skillnader.

Generellt verkar det mesta av forskning om säkerhetsarbete i Europa ta sin utgångspunkt efter elfte september och är överlag av en mer beskrivande, praktisk art. Det är därför intressant att föra in en teoretisk inblick i undersökningen för att testa en vinkel som inte tycks tas upp i någon större mängd.

En central del i den svenska forskningen är Dan Hanséns "*Crises and perspectives on policy change; Swedish Counter Terrorism Policymaking*" där han behandlar policyförändring inom terrorismbekämpning efter händelser som inträffat från 1970-talet och framåt. Hansén påvisar förändringar efter speciellt två undersökta kriser. Palmemordet (långt in i utredningen trodde polisen att det rörde sig om ett terroristbrott) förde med sig förändringar på Sveriges terrorismbekämpning och flygkapningen på Bulltofta ledde till en helt ny terroristlag som implementerades 1976.³³ Hansén har undersökt en betydligt längre tidsperiod än jag, och kan därför urskilja fler förändringar och beslut. Däremot har han inget påstående perspektiv och undersöker inte om attentat föder förändringar utan konstaterar snarare hur det sett ut genom

³² Edwards, (2007) S32

³³ Hansén, Dan (2007). S83

historien. Det är därför intressant att testa en hypotes för att undersöka vilka effekter två olika attentat har fått.

Folker Schmerbach har i sin bok ”the impact of September 11th on Norwegian Legislation” beskrivit att Norska lagstiftningens paragrafer efter 11 september, blivit betydligt mer ingående vad gäller förberedande arbete och finansiella medel i kampen mot terrorism. Även om ny lagstiftning inte på något sätt garanterar att en attack aldrig kommer ske, är det mestadels ett resultat av reaktioner efter attentat.³⁴ Vad som är viktigt att poängtera är att händelser utanför en nations gränser fortfarande kan påverka deras lagstiftning, eller rutiner för att begränsa terrorism.

Attentaten den 11 september har beskrivits som startskottet av det som inledde förändringar inom terrorismbekämpning i Europa och Norden. Det kan även beskrivas som en blomstring av forskning kring terrorism, mellan åren 1971-2002 publicerades omkring 14 000 artiklar som behandlar terrorism på ett eller annat sätt – 53 procent av dessa publicerades mellan åren 2001-2002.³⁵ Tidigare forskning från Sverige och Norge är dock begränsad. Det finns böcker om säkerhetsarbetet i respektive land, men som främst syftar till att ge en historisk inblick. Därför anser jag fylla ett tomrum genom att jämföra två attentat mellan Sverige och Norge, vilket inte gjorts tidigare. Dessutom är den tidigare forskningen främst fokuserad på att förmedla en överblick av hur säkerhetsarbete sett ut och när förändringar skett och inte testat en hypotes som kan härledas till teorin realism.

3. Metod

För att besvara frågeställningen skall jag analysera artiklar från myndigheter. Eftersom syftet är att följa efterdyningarna på policyförändringar som berör säkerhet på grund av attentaten i Stockholm respektive Oslo är det således relevant att studera uttalanden från statliga myndigheter. Här kommer det skiljas på verkliga förändringar och förslag till förändringar. Även om media säkerligen rapporterar om förändringar finns det dock tendenser att ”skvallernyhet” och ”svarta rubriker” tar över informationsflödet. Dessutom är det möjligtvis svårt att veta vilka dagar och när media behandlar förändringar av den typen jag är ute efter. Genom uttalanden från statliga myndigheter kan jag följa policyförändringar genom att jämföra innan och före respektive attentat. Med uttalanden menar jag information som

³⁴ Schmerbach (2004) s27

³⁵ Jackson, med fler (2007) -*Ranstorp*, S 22.

förmedlas via myndigheternas hemsidor. Här kommer det skiljas på vilken myndighet som förmedlat den och direktiv från internationella samfund som EU eller FN implementerats. .

Jag vill även ta upp begreppen hot kontra attacker. Ett hot kan leda till utökat säkerhetsarbete, och är på det sättet inte enbart kopplat till attentat. SÄPO har höjt hotnivån mot Sverige under flera år på 2000-talet utan att det skett en attack mot Sverige. Det krävs en distinktion mellan hot och attentat. Det är attentaten i sig jag är intresserad av, och jag är medveten om att hot och attentat i andra delar av kontinenten och världen kan påverka hur Sverige respektive Norge agerar. Jag är medveten om att flera saker kan påverka statens säkerhetsarbete. Eftersom underrättelsetjänster av natur inte delar ut all information (då det skulle störa deras verksamhet) är det för mig omöjligt att känna till alla orsaker till en förändring av säkerhetsarbete eller hotbild.

Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

Förmår jag att mäta det jag syftar att mäta? Undviker jag systematiska och osystematiska fel? För att göra resultatvaliditeten god måste reliabiliteten vara hög vilket innebär frånvaro från slumpmässiga eller osystematiska fel, dessutom måste validiteten vara god vilket innebär frånvaro från systematiska fel.³⁶ Eftersom min undersökning till stor del grundar sig på ett eget analyschema med egengjorda kategorier finns det en chans att jag bortsett från andra viktiga kategorier. De flesta stater är rätt förtegnade om sina säkerhetsförändringar vilket är en svaghet med den här studien. Det finns oundvikligt en chans att jag har missat något som är viktigt som hade kunnat påverka studiens resultat. Att studera ”fler policyförändringar” via nyhetsarkiv kan också vara problematiskt. I grund och botten handlar det om hur väl aktiva myndigheter vill vara, eftersom det i själva verket inte behöver finnas någon skyldighet för myndigheter att presentera alla förändringar.

Det är även här viktigt att betona att självmordsbombaren (trots att ingen oskyldig människa dog), möjligtvis för med sig en högre grad av förändringar än vad jag tänkt från början – detta för Sverige för första gången utsatts för radikal islamism och ett självmordsattentat. Sålunda ett signum för global terrorism i kontrast till en norsk medborgare som fått en schizofrenisk diagnos (även om diagnosen kritiserats) vilket då skulle fastställt Breivik som sjuk under händelsen. Attentaten i Norge och Sverige utfördes dock av individer som båda refererade till ett krig mot i deras syn ”motsatt samhälle” (västmakter som krigar i mellanöstern, och en

³⁶Esaiasson m.fler (2007) s70

muslimsk kolonialism i Europa) och att deras motiv varit att uppmärksamma detta och förhindra genom sina extremistiska handlingar. Hypotesen kan tänkas vara rätt enkel och självklar, eftersom det i Norges fall dog 77 människor och i Sverige 0. Dock var det i Norges fall en etnisk norrman, medan det i Sverige var en islamistisk terrorist. Så jag anser att det är av intresse att mäta vidden av respektive terrordåd.

Jag har försökt få myndigheterna så kompatibla som möjligt, men i vissa fall har det inte gått då till exempel myndigheter som kustbevakningen i Sverige och säkerhetspolisen i Norge förmedlat sparsamt med nyheter på deras myndigheter.

Jag anser att min möjlighet till generaliserbarhet är relativt begränsad. Jag kan urskilja tendenser i Sverige och i Norge om hur det ser ut – men eftersom många myndigheter inte förmedlar all information är det självklart svårt att veta. Däremot kan jag undersöka om kritiska händelser för med sig mer förändringar än vanligt på myndigheter.

Teoriprovande:

Då jag skall testa hypotesen ”att större attentat ger fler policyförändringar” är studien teoriprovande. Teorin om realism förklarar att statens svar mot hot är att säkra dess existens genom att stärka staten. För att utforma studien teoriprovande kommer jag att göra en jämförande studie mellan Sverige och Norge. Detta enligt ”mest lika designen” där fallet väljs utifrån värdet på den oberoende variabeln; ”attentatsgrad” och fastställer värdet på den beroende variabeln; grad av policyförändringar.³⁷ Jag prövar om realismens förklaring av balansgången mellan attacker och förändringar kan härledas till statens reaktion på terrorism. Fördelen att jämföra Norge och Sverige och inte ett annat europeiskt land som har utsatts för attentat är att staterna är homogena och relativt lika på andra variabler som statskick, statlig struktur och förvaltning med mera som möjligtvis spelar in som andra förklaringsfaktorer. Även om det är ytterst ovanligt att jämföra två identiska fall som enbart skiljer sig på en variabel. En betydande skillnad är att Norge är med i Nato men inte EU medan Sverige är medlemmar i EU men inte i Nato. Detta har säkerligen förändrat strategin mot terrorism, dock förutsätter jag att detta inte tagit från statens rätt eller möjlighet att göra nationella policyförändringar.

³⁷ Esaiasson m.fler (2007) s114

Undersökningen:

Policybegreppet syftar till riktlinjer för att uppnå önskade mål – i det här fallet att risker för attentat i största grad minimeras. Här härleds policyförändringar i undersökningen genom huruvida säkerheten stärkts eller inte – möjligtvis genom utökade resurser till säkerhetspolitiska organisationer, poliser eller verksamhet berörande skydd av staten. För att ta reda på vilka myndigheter som är relevanta, har jag dels sökt efter myndigheter som har hand om säkerheten men också haft mailkorrespondens med statliga hemsidor som norge.no och regeringen.se vilka försett mig med berörda myndigheter. Sex myndigheter har valts ut från vardera land. Hade jag haft längre tid hade jag kunnat jämföra fler myndigheter. Även om jag tagit sex relevanta myndigheter som förmedlar information om mitt ämne är det svårt att dra några djupa konkreta slutsatser om realism kan appliceras på terrorism eftersom det är många andra faktorer som spelar in. Jag testar sålunda om hypotesen stämmer och om det i fortsättningen kan vara intressant för realister att studera den här typen av relationer istället för att enbart fokusera på mellanstatliga kontakter.

Överlag har jag kunnat urskilja att norska myndigheter varit mer lättillgängliga, och de förmedlar även mycket information via nyhetsarkivet, medan en del svenska myndigheter har sparsamt med nyheter. Tiden efter attentaten i Norge är särskilt begränsad eftersom dåden skedde nyligen, men eftersom dådet var så mycket större än det i Sverige anser jag att hypotesen ändå kan testas (och om det skett fler förändringar i Norge bekräftar det hypotesen ännu mer). För att veta exakt vilka uttalanden som är relevanta har betoningen funnits på respektive sidas nyhetsarkiv (där flest förslag och förslag till förändringar angivits). Eftersom attentaten inte är äldre än ett år, har jag främst funnit förslag till förändringar. För att kunna urskilja tendenser har jag tagit fram artiklar som inte enbart handlar om ökade anslag, utan även om minskade anslag. Det är vanligt att en myndighet även uppmärksammar förändringar bland andra myndigheter, till exempel DSB som uppmärksammade civilförsvaret. Ett stort problem är att flera artiklar kan uppmärksamma samma anslag som till exempel bottnar i en regerings statsbudget. Det är dock viktigt att undersöka vilka som erhållit anslag och varför. Tidsperioden som jag valt är två år innan varje attentat, det vill säga juli 2009 för Norge samt december 2008 för Sverige. Detta för att undersöka en längre period och för att möjligtvis kunna testa hypotesen något bättre. Efter attentaten har jag undersökt perioden juli-december i Norge och december till december i Sverige, där jag även kommer skilja på före och efter attentatet i Norge för att se om detta även påverkat Sverige, i resultatdelen anges den som fetsstilad. Jag har valt tidsperioden då detta nästan är i samma omfattning, det vill säga 2 år

före och ett halvår respektive ett år efter - om det trots detta skett fler förändringar i Norge på hälften så kort tid är detta ett starkare bevis på att hypotesen stämmer.

Jag kommer i högsta möjliga grad hålla myndigheterna isär, men i exemplet ovan är det relevant för DSB och civilförsvaret, då dessa är mer integrerade än andra myndigheter. Ett stort problem med den här undersökningen är den tidigare forskningen. Eftersom attentaten inte ligger särskilt långt bort i tid har det inte hunnits skrivas speciellt mycket om det samtidigt som jag inte kunnat finna en liknande undersökning mellan Sverige och Norge tidigare. Som motiverat under tidigare forskning ansåg jag det vara relevant att ha med norsk, svensk och europeisk säkerhetspolitik. Svårigheten bottenar i avgränsningen – vilken forskning är relevant? Vad är värt att ta upp? Även om de svenska böckerna gick att få tag på från biblioteken var det desto svårare att finna norsk forskning i svenska bibliotek. Det finns en hel del skrivet om säkerhetsarbete i Europa och EU, vilket gjort det svårt att välja specifik litteratur. De jag valt är de som jag tyckte matchade med min undersökning utifrån ansatsen ”attentat har fört med sig förändringar på säkerhetsarbetet”.

Jag har inte stött på några större språksvårigheter från norska myndigheter. Artiklarna är oftast inte längre än en A4 och språket är enkelt.

Resultatdelen:

Jag kommer presentera empirin genom att först redovisa för vilka myndigheter jag har använt mig av och vilka artiklar jag har funnit från varje myndighet. Artiklarna kommer att presenteras genom varje attentat med etiketten ”före” och ”efter”. För att kunna testa hypotesen ”fler och mer djupgående policyförändringar” kommer jag först presentera två analys-scheman, ett före och ett efter med empirin sammanställt. I analys-schemat kommer policyförändringar vara uppdelade i sex kategorier vilket jag sammansatt benämner som ”kategoriförändringar”. Där kommer jag även kunna se om attentatet i Norge fört med sig fler förändringar än attentatet i Sverige.

För att sedan svara på frågan ”mer djupgående” kommer jag analysera myndighetsartiklarna och bedöma till vilken grad varje förändring är och hur den benämns i artikeln. Till exempel (långtdraget) bedömer jag en artikel av börden ”största säkerhetsatsningen någonsin” som mer djupgående än en artikel av börden ”ett försök att effektivisera säkerhetsarbetet”. Det kan ibland vara svårt att avgöra vilka artiklar som är mer djupgående än andra, så jag försöker nå mer övergripande analyser hur utfallet sett ut.

Det är viktigt att betona att många länkar från polisen och kystverket (kustbevakningen i Norge) försvunnit, vilket innebär att man istället får kopiera länken och skriva in den i google för att få reda på vad den handlar om.

4. Empiri

4.1 Myndigheter

För att få en bättre överblick finns samtliga undersökta myndigheter i respektive tabell (plus bortfall). Myndigheterna i tabellerna är de som har haft information gällande mitt problemområde. Varje myndighet har ett nyhetsarkiv som i de flesta fallen sträcker sig tillbaka till december 2008, som är mitt tidigaste material. Det som tagits ut av det stora nyhetsarkivet är artiklar som benämner ökade/minskade anslag till säkerhet av olika slag. Här kommer anslag som syftar till att förhindra terrorism eller öka säkerheten på grund av terrorism poängteras.

Norska myndigheter	Uppgift	Hemsida
Brottskadeersättning	Direktorat till justitiedepartementet. Informerar om ordning.	http://voldsoffererstatning.no
Direktorat för samhällssäkerhet och beredskap	Arbetar för god beredskap och säkerhetshantering.	http://www.dsb.no
Civilförsvaret	Kris och katastrofhantering och bistår med hjälp för andra organisationer.	http://www.sivilforsvaret.no
Räddningstjänsten	Skall rädda liv. Nationell räddningstjänst.	http://www.redningsnett.no/
Kustbevakningen	Ansvarar för sjösäkerheten och det som kommer därtill.	http://www.kystverket.no/
Norges regering	Tema: Sämhällssäkerhet och beredskap	http://www.regjeringen.no

Bortfall: <http://www.siviltjenesten.no/>, <http://www.pst.politiet.no/>, <http://www.kokom.no/>

Svenska myndigheter	Uppgift	Hemsida
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	Stödja och hantera samhällets förmåga att hantera kriser och olyckor.	https://www.msb.se/
SÄPO	Kontraterror, skall skydda statsledningen och verka mot terroristbrott.	http://www.sakerhetspolisen.se
Polisen	Försvaret Sveriges demokratiska rättigheter, skydd mot våld och brott.	http://www.polisen.se
Försvarsmakten	Nationellt skydd mot yttre eller inre hot.	http://www.forsvarsmakten.se
Försvarsdepartementet	Krisberedskap, samhällsskydd och försvar.	http://regeringen.se/sb/d/495
Justitiedepartementet	Ansvarar för lagstiftning, och har en rad olika ansvarsområden, bla bekämpning av terrorism.	http://regeringen.se/sb/d/1476

Bortfall:

http://www.foi.se/FOI/Templates/NewsList_6.aspx, <http://www.kbv.se/sv/?page=24>,
<http://www.krisinformation.se/web/StartPage.aspx?id=10937>,
http://www.bra.se/extra/pod/?action=pod_show&id=2&module_instance=9, <http://www.sakint.se/>,
www.fra.se

4.2 Attentaten den 22 juli i Oslo och på Utöya:

(1) Vilka policyförändringar som berör säkerhet går att finna innan och efter respektive attentat?

De norska myndigheter undersökningen baseras på, är de som finns i tabellen ovan. Det är dessa myndigheter som har störst inverkan i kontraterroism, beredskap och samhällsskydd. Urvalet var från början större, men vissa myndigheter förmedlar sparsamt med nyheter (och ibland inga alls) – dessa finns under ”bortfall”.

Förkortningar: Direktoratet för samhällsskydd och beredskap kommer förkortas till DSB och myndigheten för samhällsskydd och beredskap förkortas till MSB. Säkerhetspolisen förkortas till SÄPO.

Före attentaten den 22 juli: Tidsperiod juli 2009 - jul 2011

Myndigheten för ersättning till brottsoffer publicerade främst två artiklar om ökade anslag.

Brottsofferstatning som myndigheten utgav 30 fler betalningar 2009 än vad de gjort 2008 till

människor som drabbats av brott.³⁸ Året efter (2010) fortsatte myndigheten att utbetala mer pengar till drabbade, sammanlagt 22 miljoner kronor mer än vad de gjort under 2009.³⁹

Direktoratet för samhällsskydd och beredskap uppmärksammade att stadsbudgeten 2010 inte givit några tydliga riktlinjer till civilförsvaret, vilket DSBs direktör ansåg vara beklagligt.⁴⁰ Några månader efter detta krävdes en omorganisering av civilförsvaret, vilket skulle resultera i att styrkan på 10 000 man skulle reduceras till 8000 samtidigt som antalet avdelningar i första insatsstyrkan ökades för att tillgodose behovet av lokal närvaro i landet.⁴¹ Förutom förändringen i mansstyrkan beslutade DSB och hälsodirektoratet att civilförsvaret skulle stärka sin beredskap för ärenden gällande människors hälsa.⁴²

Frivilliga organisationer inom räddningstjänsten (räddningsnet) fick 2009 lika mycket i anslag som 2008. Annars föreslog regeringen med statsbudgeten 2010 att nödkommunikationen skulle stärkas med 20 miljoner kronor och att det nya nödnätet skulle beviljas 389 miljoner.⁴³ I december 2009 bekräftade räddningstjänsten att det nordiska samarbetet skulle stärkas för att bättre förhindra oönskade händelser samt effektivare hantering vid kriser.⁴⁴

Kustbevakningen skulle få en budgetökning från 2010 på 8,6 procent till året 2011, där bland annat navigations och medlingstjänsten utökas för att främja säkerheten längs kusten.⁴⁵ I februari ökade kustbevakningen sjösäkerheten för att minimera chansen för olyckor och vara effektiv om kriser på havet skulle ske.⁴⁶

Den norska regeringen ville stärka justitiesektorn med 1,6 miljarder kronor i syfte för att säkra tryggheten till året 2010, en generell ökning med 8,1 procent från 2009.⁴⁷ I maj 2011 föreslog

³⁸ <http://voldsoffererstatning.no/news.php?lang=nor&action=view&nid=217>: 24 -12- 2009

³⁹ <http://voldsoffererstatning.no/news.php?lang=nor&action=view&nid=229> :03-01-2010

⁴⁰ <http://www.dsb.no/no/Ansvarsomrader/Nasjonale-beredskap/Aktuelt-Nasjonale-beredskap/Ingen-avklarings-for-Sivilforsvaret/> :14-10 2009

⁴¹ <http://www.dsb.no/no/Ansvarsomrader/Nasjonale-beredskap/Sivilforsvaret1/Aktuelt-Sivilforsvaret/Ny-operativ-organisering-av-Sivilforsvaret/> :04-03-2010

⁴² <http://www.sivilforsvaret.no/Aktuelt/Sistenytt/Sivilforsvaret-forsterker-helsetjenesten/> :18-03-2010

⁴³ <http://www.redningsnett.no/Nyheter/STATSBUDSJETTET-FOR-2010> :13-10-2010

⁴⁴ <http://www.redningsnett.no/Nyheter/STYRKET-NORDISK-SAMARBEID> :17-12-2009

⁴⁵ <http://www.kystverket.no/Nyheter/TestContainer-to-be-removed/Julii---desember/Statsbudsjett/> 05-10-2010

⁴⁶ <http://www.kystverket.no/Nyheter/TestContainer-to-be-removed/Januar---juni/Okt-sjosikkerhet/> 05-02-2010

⁴⁷ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/presesenter/pressemeldinger/2009/16-milliarder-mer-til-okt-satsing-i-just.html?id=581328> 13-10-2009

regeringen mer pengar till bättre samhällssäkerhet och beredskap, däribland genom pengar till nya räddningshelikoptrar samt till utbyggning av digital radio för räddningstjänsten.⁴⁸

Efter attentatet 22 juli 2011 – december 2011

Myndigheten för brottskyddsersättning inledde ett tillfälligt bidragssystem för att täcka kostnader till resor och uppehälle för anhöriga och överlevande från den 22 juli.⁴⁹ Som följd av attentaten den 22 juli föreslog den norska regeringen ett extra anslag på 30 miljoner kronor till myndigheten för brottsersättning.⁵⁰

Efter händelserna på Utöya har DSB och justitiedepartementet haft en genomgång huruvida skagex11 skall fortsätta. Skagex11 skall öka samhällets förmåga och kapacitet att hantera fartygsolyckor över nationsgränsen.⁵¹ DSB uppmärksammade att regeringen ville stärka civilförsvaret med 30 miljoner kronor för insatsuniformer och material, där bland annat extrakostnader efter 22 juli var en av anledningarna till det höga anslaget.⁵² I en annan artikel sade DSB att de intensifierat arbetet med civilförsvaret efter att regeringen föreslagit ett ökat anslag, detta bland annat genom att civilförsvaret kläs upp för 11 000 norska kronor.⁵³ En satsning för att öka säkerhet på arbetsplatser, i samhället och natur och miljö planerades av tillsynsmyndigheten.⁵⁴ DSB menade dessutom att en helhetlig beredskapsplanläggning för varje kommun skulle ske, då kriser alltid sker i en kommun, krävs ett grundläggande ansvar från kommunernas sida för att värna om befolkningens säkerhet.⁵⁵ Strängare regler föreslogs för att begränsa tillgången på kemikalier som kan användas för att tillverka bomber, detta har EU verkat för och har nu i Norge blivit aktuellt efter 22 juli – som innebär att Norge erhåller en strängare reglering gällande kemikalier som ammoniumnitrat.⁵⁶

⁴⁸ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/pressemeldinger/2011/bedre-samfunnsikkerhet-og-beredskap.html?id=643085> 13-05-2011

⁴⁹ <http://voldsoffererstatning.no/news.php?lang=nor&action=view&nid=238> 2011-09-20

⁵⁰ <http://voldsoffererstatning.no/news.php?lang=nor&action=view&nid=240> 2011-11-04

⁵¹ <http://www.dsb.no/no/SkagEx-11/Aktuelt/Redningsovelsen-SkagEx11-gar-som-planlagt/> 2011-08-09

⁵² <http://www.dsb.no/no/Ansvarsomrader/Nasjonal-beredskap/Sivilforsvaret1/Aktuelt-Sivilforsvaret/Sivilforsvaret-styrkes-med-30-millioner/> 2011-09-22

⁵³ <http://www.dsb.no/no/Ansvarsomrader/Nasjonal-beredskap/Sivilforsvaret1/Aktuelt-Sivilforsvaret/Sivilforsvarets-tjenestepliktige-kles-opp-for-11-000-kroner/> 2011-11-02

⁵⁴ <http://www.dsb.no/no/Ansvarsomrader/Tilsyn/Aktuelt-tilsyn/Mangelfull-oversikt-kan-true-sikkerheten/> 2011-10-10

⁵⁵ <http://www.dsb.no/en/Ansvarsomrader/Regional-og-kommunal-beredskap/Aktuelt-Regional-og-kommunal-beredskap/Krav-om-helhetlig-beredskapsplanlegging-i-kommunene/> 2011-11-24

⁵⁶ <http://www.dsb.no/en/Ansvarsomrader/Farlige-stoffer/Aktuelt-farlige-stoffer/Begrenser-muligheten-for-a-lage-bomber/> 2011-11-28

Räddningsnet uppmärksammade regeringens förslagna anslag på 10 miljarder kronor till ökad trygghet och beredskap – justitieminister Knut Storberget sade att satsningen på säkerhet var en av de största någonsin i Norge.⁵⁷

En helt ny kommission upprättades efter attentaten. 22 juli-kommissionen instiftades för att ta lärdom av attentaten och skall under ett års tid arbeta fram en rapport till statsministern.⁵⁸

Attentaten den 22 juli togs upp i stortinget av justitieminister Storberget som listade 7 punkter om vilka man bland annat skulle arbeta efter och förbättra; 1) Förebygging av radikaliserings och extremism 2) Säkerhetstjänstens (PST) metodbruk 3) Polisens responstid 4) kommunikation i nödstationer 5) skydd av utsatta objekt 6) samarbete mellan polis och försvar 7) Skötsel och övervakning av offren och deras anhöriga.⁵⁹

Kustbevakningen skall enligt ett uttalande byta leverantörer och avtal för att öka förbindelsen i samband med beredskap.⁶⁰ I statsbudgeten 2012 föreslås mer pengar till bland annat beredskap på sjön.⁶¹

Justitie- och politikdepartementet via regeringen har främst uttryckt fyra uttalanden.

Regeringen har föreslagit att utöka nödnätet med 1,5 miljarder kronor i satsningen som tidigare benämnts som ”Norges största satsning på säkerhet”.⁶² I trygghetssatsningen ingår även ökade anslag till Polis och åtalsmyndigheten med 696 miljoner kronor, samt säkerhetstjänsten och ökade resurser till polismyndigheten i Oslo och deras arbete mot terrorattentatet 22 juli.

4.3 Attentatet 12 december 2010 i Stockholm:

Före attentatet 12 december: 12/2008 – 12/2010

Krisberedskapsmyndigheten, räddningsverket och styrelsen för psykologisk försvar upphörde i december 2008 och istället tillsattes en ny sammanhållen myndighet – MSB.⁶³ Några månader senare utkom MSB med en lägesrapport och bedömde att samhällets

⁵⁷ <http://www.redningsnett.no/Nyheter/Over-to-milliardar-kroner-meir-til-tryggleik-og-beredskap> 2011-10-11

⁵⁸ <http://www.22julikommissjonen.no/Om-kommissjonen>

⁵⁹ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/pressemeldinger/2011/redegjorde-for-stortinget-om-oppfolging-.html?id=662674> 2011-11-10

⁶⁰ <http://www.kystverket.no/Nyheter/TestContainer-to-be-removed/Juli---desember/Nye-avtaler/> 2011-08-22

⁶¹ <http://www.kystverket.no/Nyheter/2011/Oktober/Statbudsjettet-2011/> 2011-10-07

⁶² <http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/pressemeldinger/2011/nodnett-bygges-ut-i-innlandet-neste-ar.html?id=660137> 2011-10-06

⁶³ <https://www.msb.se/sv/Start1/Nyheter-fran-MSB/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv-2009/MSB---ny-myndighet-for-samhallsskydd-och-beredskap/> 2008-12-22

krisledningsförmåga var i huvudsak god men med vissa brister däribland förmågan att motstå allvarliga störningar.⁶⁴

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap fick på uppdrag av regeringen utökat ansvar för att stärka och utveckla skyddet mot olyckor, kriskommunikationen och informationssäkerheten.⁶⁵ Några månader senare fick MSB en ny strategi mellan åren 2010-2015 för informationssäkerheten – målet med den nya strategin för informationssäkerhet var bland annat att främja medborgares rättigheter och samhällets förmåga att förebygga och hantera allvarliga kriser.⁶⁶

Ett av säkerhetspolisens viktigaste områden är den om bekämpning av terrorism. Innan attentatet den 12 december 2010 höjdes hotnivån mot Sverige. Nivån höjdes från lågt till förhöjt och säkerhetspolisen hävdade att det inte handlade om ett omedelbart hot.⁶⁷

Sedan 2007 har polisen anställt 5000 nya aspiranter, vilket är en nettomängd på 3000 – allt fler jobbar i så kallade yttre verksamhet, på utryckningsuppdrag och i närområden.⁶⁸

En kraftig ökning av försvarsförmågan inleddes i början av 2009 som avsågs stärka beredskapen.⁶⁹ Detta var troligtvis en fortsättning av den proposition som lämnades in på våren 2009 om ett starkt rustat svenskt försvar.⁷⁰ Under svensk ledning tog EU för första gången ett initiativ att höja medlemsstaternas förmåga att förebygga stora kriser och katastrofer.⁷¹ Där de bland annat önskar förminska terroristernas möjligt att använda sig av CBRN (kemiska, biologiska, radiologiska, nukleära) – ämnen. Under 2009 togs ett steg att fördjupa det nordiska samarbetet genom inrättandet av Nordic Defence Cooperation.⁷²

I december 2009 överlämnade justitiedepartementet en proposition till riksdagen om straffrättsliga åtgärder till förebyggande av terrorism som syftade till att straffa de som

⁶⁴ <https://www.msb.se/sv/Start1/Nyheter-fran-MSB/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv-2009/Brister-i-samhallets-krisberedskapsformaga/> 2009-04-21

⁶⁵ <https://www.msb.se/sv/Start1/Nyheter-fran-MSB/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv-2010/Nya-uppdrag-till-MSB/> 2010-04-14

⁶⁶ <https://www.msb.se/sv/Start1/Nyheter-fran-MSB/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv-2010/Ny-strategi-for-samhallets-informationssakerhet-/> 2010-08-19

⁶⁷ <http://www.sakerhetspolisen.se/publicerat/nyhetsarkiv/nyheter/andradhotbildmotsverige.5.34ffc68f1235b740c0680004841.html> 2010-10-01

⁶⁸ http://www.polisen.se/Stockholms_lan/sv/Aktuellt/Nyheter/Gemensam/2010/juli-sept/Allt-fler-poliser-jobbar-i-yttre-verksamhet/ 2010-09-08

⁶⁹ <http://regeringen.se/sb/d/119/a/122883> 2009-12-30

⁷⁰ <http://regeringen.se/sb/d/119/a/122883> 2009-03-19

⁷¹ <http://regeringen.se/sb/d/11440/a/136377> 2009-12-01

⁷² <http://regeringen.se/sb/d/11886/a/141669> 2010-03-16

utbildar, uppmanar eller rekryterar till terrorism.⁷³ Under Sveriges ordförandeskap skrevs en artikel av Jaques Barrot, Ask och Bill vilka menade att Europas säkerhet måste stärkas och att bland annat arbetet mot terrorism skulle förbättras.⁷⁴ Polisen fick i uppdrag att effektivisera verksamheten av regeringen vilket justitiedepartementet uppmärksammat.⁷⁵

Efter attentatet den 12 december: 12 december 2010 – december 2011

Direkt efter självmordsattacken utkom DSB med ett klargörande inlägg att de stödjer arbetet med samordning och samverkan mellan olika aktörer.⁷⁶ På uppdrag från regeringen har MSB tagit flera samlande grepp för att stärka tryggheten och säkerheten för individen och för samhället. Bland dessa skall DSB utnyttja samhällets beredskapsfunktioner genom så kallade blåljusmyndigheter samt utveckla och samordna samhällets räddningstjänst för att förbättra säkerheten⁷⁷

Säkerhetspolisen meddelade dagen efter dådet i Oslo att hotnivån för Sverige var oförändrat trots attentaten, men medgav samtidigt att man avvaktade följderna av attentaten.⁷⁸ Anslaget till SÄPO skall höjas med 55 miljoner kronor, som ett engångsbelopp får också SÄPO 30 miljoner kronor för 2012 – anslaget skall hjälpa till att förbättra säkerhetspolisens förmåga att bedöma och upptäcka hot samt öka skyddet.⁷⁹ Noterbart är att det ökade anslaget kommer efter attentatet i Norge 22 juli och inte direkt efter attentatet i Sverige.

Polismyndigheter runt om i Sverige utfärdade trygghetshöjande åtgärder omedelbart efter attentaten som i exempelvis Östergötland.⁸⁰ Dessutom ökades även polisnärvaron i samhället på grund av attentatet.⁸¹

Efter attentatet i Norge gjorde säkerhetspolisen några snabba säkerhetshöjande åtgärder medan hotnivån förblev densamma som 1 oktober 2010.⁸² Två månader efter attentaten i

⁷³ <http://regeringen.se/sb/d/12410/a/137465> 2009-12-21

⁷⁴ <http://regeringen.se/sb/d/11485/a/136983> 2009-12-10

⁷⁵ <http://regeringen.se/sb/d/12333/a/136030> 2009-11-26

⁷⁶ <https://www.msb.se/sv/Insats--beredskap/Hantera-olyckor--kriser/Krisinformation---Vad-gor-MSB/MSBs-arbete-med-anledning-av-terrorhandelsen/> 2010-12-13

⁷⁷ <https://www.msb.se/sv/Start1/Nyheter-fran-MSB/Nyheter/MSB-forslag-for-starkt-trygghet-och-sakerhet-i-samhallet/> 2011-05-31

⁷⁸ <http://www.sakerhetspolisen.se/publicerat/nyhetsarkiv/nyheter/hotnivanforsverigeoforandrad.5.34ffc68f1235b740c0680006545.html> 2011-07-23

⁷⁹ <http://www.sakerhetspolisen.se/publicerat/nyhetsarkiv/nyheter/okatanslagtillsakerhetspolisen.5.7a0bb45e13205deef2b800031.html> 2011-09-08

⁸⁰ http://www.polisen.se/Stockholms_lan/sv/Aktuellt/Nyheter/Ostergotland/okt-dec/Trygghetshojande-atgarder/ 2010-12-13

⁸¹ http://www.polisen.se/Stockholms_lan/sv/Aktuellt/Nyheter/Gemensam/Explosioner-i-Stockholm/Polisen-okar-narvaron-i-samhallet/ 2010-12-13

Norge meddelade regeringen att anslaget till rättsväsendet till 2012 skulle ökas till polisen med 150 miljoner – regeringen hänvisade anslaget till attentaten i Norge och Sverige.⁸³

I justitiedepartementet kom uttalanden främst efter attentaten i Norge. I en debattartikel av Birgitta Ohlson, Fredrik Reinfeldt och Beatrice Ask uppmanades det till krafttag mot våldsbejakande terrorism och i artikeln hänvisade man både till attentaten i Norge och Sverige – tanken bakom var att få till en handlingsplan för att kunna anordna ett ramverk för samordning av arbetet mot den här typen av dåd.⁸⁴ Några månader senare presenterade EU och demokratiminister Birgitta Ohlson den nationella handlingsplanen för att värna om demokratin mot våldsbejakande terrorism – handlingsplanen bestod av 15 åtgärder inom sex områden där några av punkterna var att öka kunskapen om våldsbejakande terrorism och att fördjupa det internationella samarbetet.⁸⁵ I samma månad föreslogs det att säkerhetspolisen och rikskriminalpolisen skulle få tillgång till signalspaning vilket innebär att de skulle få inriktad signalspaning vid Försvarets Radioanstalt.⁸⁶

Försvarsdepartementet uppmärksammade att försvarsstrukturledningen har haft i uppdrag att lämna ett förslag till en mer kostnadseffektiv stödverksamhet för försvarsmakten i syfte att frigöra minst 2 miljarder kronor för att göra omställningen till ett mer användbart och tillgängligt försvar möjligt.⁸⁷ Månaden senare beslutade regeringen att en utredning skulle tillsättas för att se över statens maritima resurser, syftet med utredningen var att stärka statens försvar till sjöss.⁸⁸ I budgeten för försvarsverksamheten 2012 fortsatte regeringen reformeringen av försvaret och en kvarts miljard kronor skall ges till förbandsverksamheten, syftet var att stärka Sveriges försvarsförmåga och att hot mot fred och säkerhet bäst avvärjs i gemenskap och samverkan med andra länder och organisationer och sade samtidigt att ytterligare 700 miljoner kan tillföras till 2013.⁸⁹ En proposition till riksdagen innehöll en lag

⁸² http://www.polisen.se/Stockholms_lan/sv/Aktuellt/Nyheter/Gemensam/Norge/Snabba-sakerhetshojande-atgarder/ 2011-07-23

⁸³ http://www.polisen.se/Stockholms_lan/sv/Aktuellt/Nyheter/Gemensam/2011/jul-sep/Mer-pengar-till-rattsvasendet/ 2011-09-20

⁸⁴ <http://regeringen.se/sb/d/14160/a/173111> 2011-08-05

⁸⁵ <http://regeringen.se/sb/d/2001/a/182278> 2011-12-09

⁸⁶ <http://regeringen.se/sb/d/15434/a/182242> 2011-12-08

⁸⁷ <http://regeringen.se/sb/d/14287/a/165906> 2011-04-07

⁸⁸ <http://regeringen.se/sb/d/14286/a/168872> 2011-05-19

⁸⁹ <http://regeringen.se/sb/d/11037/a/111788> uppdaterad 2011-09-20

om behandling av personuppgifter i kustbevakningens verksamhet för att ge kustbevakningen bättre möjlighet att behandla personuppgifter på ett effektivt och ändamålsenligt sätt.⁹⁰

5 Resultat:

5.1 Före attentaten

(2) Har dåden i Stockholm och Oslo lett till olika många policyförändringar?

Förklaring av analyschema: Tabellen är uppdelad i 6 kategorier med inbördes ordning. Kategorierna 1-3 är mål, anslag, förändringar som gått igenom. Kategorierna 4-6 är förslag till anslag, förändringar eller mål. Fokus kommer vara på ökningen (för att testa hypotesen), även om minskade anslag också kommer anges. Varje fotnot är hämtad från myndighetsartiklar som redogjorts under empirin. Med ökning menas kategoriförändringar som syftar till att stärka/förbättra/effektivisera. Med minskning menas ändringar som främst berör besparingar av olika slag, även om motivet samtidigt kan vara att effektivisera och förbättra.

Kategoriförklaring: För att på ett tydligt sätt urskilja förändringarna från varandra har jag delat upp det i 1-3 och 4-6 som angivet i ovanstående stycke. Detta för att se hur många förändringar som gått igenom, och hur många som förslagits samt för att erhålla en överblickbar illustration. Dock kan en artikel i kategori 4 till exempel vara mer djupgående än en artikel i kategori 1, för att urskilja hur djupgående en förändring är kommer jag svara på detta i del 3. I den sista kategorin hamnar artiklar om nordiskt eller EU samarbete.

Artiklar som hamnat i 1-3 är till exempel ”fler poliser i tjänst”, ”ny kommission tillsatt” och ”nytt avtal eller nya riktlinjer”. Artiklar som hamnat i 4-6 är till exempel ”fler poliser skall tillsättas”, ”Ny handlingsplan till nästa år” eller ”EU skall kämpa mot våldsbejakande terrorism”

Varje siffra (myndighetsartikel) i tabellen härleds till referenserna i bilagan (längst bak i uppsatsen).

⁹⁰ <http://regeringen.se/sb/d/15367/a/182154> 2011-12-07

Före attentaten	1 Anslag som gått igenom/fler anställda		2 Förändringar som gått igenom/nya myndigheter		3 Mål, ändrade rutiner, osv.		4 Förslag till Anslag/ fler anställda		5 Förslag till förändringar		6 Långsiktiga mål, rutiner/EU	
	Stater	Sve	Nor	Sve	Nor	Sve	Nor	Sve	Nor	Sve	Nor	Sve
Minskning								91		92		
Ökning	93 94	95 96	97	98	99 100 101	102 103	104 105	106 107 108	109 110 111	112	113 114 115	116
Antal minskning								1		1		
Antal ökning	2	2	1	1	3	2	2	3	3	1	3	1
Totalt antal ökade kategoriförändringar före attentaten: Sverige: 14 Norge: 10												

(fotnoterna är hämtade från det som presenterades under empirin)

I tabellen ovan har Sverige (14) gjort fler kategoriförändringar före attentatet än vad Norge gjort (10) i tidperioden två år innan respektive attentat. Det är en ganska god spridning och alla kategoriförändringar är representerade av båda stater. Spridningen kan förklaras genom tidsperioden, då även kategori 1 och 2 är ifyllda. För Sverige är det vanligare med ändrade mål, rutiner, förslag till förändringar eller långsiktiga strategier som innehar högst frekvens (kategori 3, 5 och 6). I Norge är den högsta frekvensen i anslag, förslag till förändringar eller ändrade mål (kategori 1,3 och 4). Noterbart är även att Norge har två minskade kategoriförändringar, dels på förslag till minskade anslag, men även på förslag av förändringar i en negativ (enligt uttalandet) innebörd.

Generella tankar av tabellen före attentaten är att Sverige rustade upp till en högre grad än Norge, om man går efter mängden kategoriförändringar. Att Norge var mer restriktiva vad gäller reformering av sin säkerhet, vilket även reduceringen i kategori 4 och 5 bekräftar.

Sammanställt från empirin; Varje fotnots ursprungsartikel (siffra) finns i bilagan.

5.2 Efter attentatet:

Efter attentaten	1 Anslag som gått igenom/ fler anställda		2 Förändringar som gått igenom/ nya myndigheter		3 Mål, ändrade rutiner, osv.		4 Förslag till anslag/ fler anställda		5 Förslag till förändringar		6 Långsiktiga mål, rutiner/EU	
	Sve	Nor	Sve	Nor	Sve	Nor	Sve	Nor	Sve	Nor	Sve	Nor
<i>Stater</i>												
<i>Minskning</i>									117			
<i>Ökning</i>				118 119	120 121 122 123 124*	125 126 127	128 129 130	131 132 133 134 135 136	137 138 139 140	141 142 143	144	145
Antal minskning									1			
Antal ökning				2	5	3	3	6	4	3	1	1
Totalt antal ökade kategoriförändringar efter attentaten: Sverige: 5 + 8*=13 Norge: 15												

*vid fetstilade fotnoter menas ökade förändringar i Sverige efter attentaten i Norge.

I tabellen ovan kan vi tydligt urskilja att det efter attentaten fört med sig fler kategoriförändringar i Norge än i Sverige. 15 i Norge och 13 i Sverige varav 8 efter attentaten i Norge – detta trots det faktum att undersökningstiden i Norge varit hälften så mycket som för Sverige. Eftersom det ännu inte gått särskilt långt tid är det få anslag som blivit klubbade, vilket innebär att det främst är förslag av anslag som går att tyda. Dock har det i Norge genomförts två förändringar vilket går att se under kategori 2. I Norge har det förekommit störst grad av ändrade rutiner (kategori 3) och i synnerhet förslag till anslag/ fler anställda (kategori 4). I Sverige kommer de flesta förändringarna efter attentaten i Norge.

Sammanställt från empirin; Varje fotnots ursprungsartikel (siffra) finns i bilagan.

Sammanfattningsvis av tabellerna är att Norge höjt och försökt förbättra sin säkerhet till en högre grad. Innan attentatet var Norge mer restriktiva (då de gjorde 10 förändringar) vilket reviderades till en stor grad efter attentatet, då Norge gjort fler (15) kategoriförändringar för att förbättra säkerheten. I Sverige var det ungefär lika många kategoriförändringar innan som efter – 14 innan mot 13 efter. Noterbart är att de flesta förändringarna i Sverige kommer efter attentatet i Norge.

5.3 Kvalitativa skillnader innan och efter attentaten

(3) Finns det kvalitativa skillnader i myndighetsartiklarna mellan Sverige och Norges policyförändringar?

Eftersom det finns 6 kategorier, varav de 3 första syftar till anslag eller mål som har blivit accepterade är det även viktigt att urskilja hur dessa uttalanden ser ut och därmed bedöma dess innehåll utifrån huvudfrågan ”mer djupgående förändringar”.

Norge

Innan attentaten var det 5 artiklar som hamnade under kategorierna 1-3. Förutom ersättning till brottsoffer som 2009 och 2010 som ökade sina utbetalningar går det att finna att ett nytt avtal skrivits på från DSB som skall säkra beredskapen. Det nordiska säkerhetssamarbetet förbättrades samtidigt som sjösäkerheten kring Norges kust skulle främjas. Överlag var det inte några speciella uttalanden om ökning av anslag – utan mer generella förändringar. I kategorierna 4-6 fanns det 5 artiklar. Bland annat finns det tre olika statsbudgeter, där samtliga säger sig öka anslaget till året efter. Förändringar som syftar till att förbättra sin säkerhet bottnar bland annat i justitiesektorns förslag på en ökning av 1,6 miljarder kronor vilket är en ökning på omkring 8 procent. Tanken är att skapa ett bättre välfärdssamhälle med högre säkerhet, och justitiesektorn föreslår en rad olika förändringar. Två artiklar hamnade under ”minskning”, varav den ena uttalade sig negativt mot att det inte fanns något klagande kring civiltjänstens roll.

Sverige

Innan attentatet i Sverige var det också 5 artiklar som hamnade under kategorierna 1-3. En ny myndighet inrättades, MSB och fler poliser i yttre verksamhet samt uppdrag för rikspolisstyrelsen att effektivisera säkerhetsarbetet. Dessutom infann sig en ändrad hotbild för

Sverige, där Säpo valde att höja hotbilden. I kategorier 4-6 återfanns 8 artiklar/uttalande som hamnade under ökning. Två av artiklarna var skrivna för den europeiska unionen där målet var att öka säkerheten i samtliga EU – länder, och att förstärka skyddet för samtliga medborgare. Värt att uppmärksamma är att dessa artiklar skrevs under Sveriges ordförandeskap från juli – december 2009. De flesta artiklar syftar till att Sverige måste bli bättre på att bekämpa terrorism och att höja säkerheten och försvarsmöjligheterna. Det är artiklar som djupgående beskriver hur Sverige skall gå tillväga.

Kommentar

Överlag har de svenska myndigheterna uttryckt en betydligt större oro för terrorism och hot än norska myndigheter. I Norge är det främst statsbudgeter som presenteras, och ofta med en potentiell ökning av anslag medan det i Sverige är strategier och förbättringar för bekämpning av terrorism. De svenska artiklarna är överlag mer djupgående än de norska vilket även kan bero på att Sverige under sitt EU ordförandeskap ventilerade säkerhetsfrågan en hel del.

Norge

Efter attentaten hamnade 5 artiklar under kategori 1-3. En kommission tillsattes med syfte att dra lärdomar från attentaten och DSB ställde krav på kommuner att en bättre helhetsplanering måste göras. Förutom detta instiftades hårdare regler gällande tillgång av kemikalier som kan användas till att göra bomber. Varje artikel nämner attentaten i Utöya som en utlösande faktor och beskriver betydligt mer djupgående än innan attentaten. I kategorierna 4-6 hamnade betydligt fler uttalanden. Flera artiklar var stadsbudgeter till nästkommande år, samtliga med ökade anslag, dessutom nämnde nästintill samtliga attentaten i Oslo och på Utöya som orsak till detta. Betydligt mer pengar gick till myndigheter och deras arbete. Artiklarna var samtidigt betydligt mer djupgående än tidigare och satsningen på samhällssäkerhet beskrevs som ”största satsningen på samhällssäkerhet någonsin” i Norge.

Sverige

I Sverige efter attentatet var det flera artiklar i kategorier 1-3 från polisen som handlade om en ökad säkerhet omedelbart efter attentatet, som till exempel ”fler poliser i tjänst för tillfället”. Artiklarna var överlag ganska korta och inte lika djupgående som artiklarna före attentatet utan syftade främst till att reducera hotbilden direkt efter attentatet. I kategorierna 4-6 var det mer djupgående artiklar och ökade anslag. Fram för allt kom anslagen som till exempel 55 miljoner till Säpo och strategier mot bekämpning av terrorism efter attentaten i Norge – varav

de flesta nämnde dådet i Utöya och Oslo. Bland bekämpning av terrorism var en artikel från statsministern, justitieministern och EU ministern som uttryckte behovet av ”krafttag mot våldsbejakande extremism” som var en del av den nya handlingsplanen som presenterades.¹⁴⁶

Kommentar:

Efter attentaten blev det fler ökade anslag och mer pengar som satsades på samhällssäkerheten i Norge. Det var främst efter attentatet i Norge som svenska myndigheter gav uttalanden om rejäla förbättringar. I Norge skedde uttalanden om förbättringar omgående efter attentatet. Även om Sveriges förändringar, fram för allt genom den nya handlingsplanen får anses som djupgående var de inte lika djupgående som Norge – som sade sig göra den största satsningen på trygghet någonsin. Attentatet i Norge förde med sig mer djupgående förändringar än attentatet i Sverige.

¹⁴⁶ <http://regeringen.se/sb/d/14160/a/173111>

6. Slutsatser

6.1 Frågeställning, syfte och hypotesprövning

Undersökningens huvudfråga var ”*Har attentatet i Norge fört med sig fler och mer djupgående policyförändringar på säkerheten hos myndigheter i Norge än vad attentatet i Stockholm gjort på svenska myndigheter? På vilket sätt?*”. Under resultatdelen har det redogjorts att attentatet i Norge fört med sig fler och mer djupgående policyförändringar på säkerheten hos myndigheter än vad attentatet i Stockholm gjort. Innan respektive attentat var det fler kategoriförändringar i Sverige (14) än i Norge (10) och samtidigt var det överlag mer grundliga förändringar i Sverige, som instiftandet av en ny myndighet (MSB) än vad det var i Norge som under tiden inte gjorde särskilt många förändringar, och de som staten gjorde fick inte lika stor betoning i artiklarna som för Sverige. En förklaring kan vara att Sverige under 2009 erhöll EU:s ordförandeskap varpå terrorismbekämpning hamnat högt upp på dagordningen, en annan förklaring kan vara att Säpo tidigare höjt hotnivån medan Norge var mer restriktiva, vilket till viss del kan förklaras i ovanstående resonemang; att de inte innehar EU-medlemskap men troligtvis handlade det om att hotbilden inte hade höjts eller stigit. Innan attentatet gjorde Sverige således fler förändringar än Norge.

Efter attentaten var det ett annat resultat som infann sig. Det var fler kategoriförändringar i Norge (15) än vad det var i Sverige (13) trots att undersökningstiden för norska myndigheter varit hälften så mycket. Dessutom var 8 av Sveriges 13 kategoriförändringar från efter attentatet i Norge där flera artiklar refererade till attentaten i Norge (exempelvis artikeln om ökat anslag till Säpo). Förändringarna i Norge var betydligt mer ingående och större än staten gjorde innan attentaten. Den norska säkerhetssatsningen beskrivs av justitieministern som ”kanske den största någonsin”, vilket även kunde tydas i övriga myndighetsartiklarna. I Sverige var artiklarna efter attentatet i Norge mer ingående än artiklarna efter attentatet i Sverige. Fram för allt valde myndigheterna att nämna attackerna i Utöya och i Oslo betydligt mer än attentatet i Stockholm. Den generella slutsatsen är att attentaten i Norge förde med sig fler och mer djupgående policyförändringar på norska myndigheter än vad attentatet i Sverige gjort på svenska myndigheter. Detta bekräftar sålunda att uppsatsens hypotes stämmer; hypotesen om att attentat med större följder (antal offer) för med sig fler och mer djupgående policyförändringar än attentat med färre offer.

6.2 Återkoppling till tidigare forskning

Ett av uppsatsens största frågetecken är den tidigare forskningen. Nyutkommen forskning skall grunda sig på tidigare forskning. Eftersom undersökningsmaterialet inte är äldre än några månader har det ännu inte producerats någon forskning på specifikt terrorattacker i Sverige och Norge. Förvisso fylls ett litet tomrum, och det finns således en plats i vetenskapen. Dessvärre blir den tidigare forskningen lidande vilket oundvikligt påverkar trovärdigheten och uppsatsens resultat. Hur som helst finns det ett genomgående tema i min undersökning och för Argomaniz och Edwards artiklar och det är att attentat genererar i fler förändringar på säkerhetspolicies. Vad som även poängteras är att EU och Europa länge saknat "en röst" och medlemsstaterna har utformat sina policies olika. Detta går även att uttyda ur min undersökning där Sverige och Norges egna idéer om en förbättrad säkerhet i stora drag föregår säkerhetsarbetet inom transnationella samarbeten som EU och NATO (även om dessa påverkar). Hanséns bok beskriver svensk säkerhetspolitik under längre tid, det är därför också intressant att fokus härleds till en kortare tidsperiod med ett jämförande teoretiskt perspektiv. Det går som undersökningen visat även att finna förändringar under kortare tidsperioder. Schmerbacher antyder i sin bok om lagstiftning efter elfte september att Norge blivit betydligt mer ingående i sin terrorbekämpning. Vad den här uppsatsen visar är att Norge efter attentaten anses göra sin kanske största satsning i historien på att främja säkerhet och motstå attacker. Norge har blivit ännu mer ingående i sin terrorbekämpning än tidigare.

6.3 Återkoppling till teori

Realismens utgångspunkt i den här uppsatsen har varit att stater svarar mot graden av hot och attacker för att säkra sin nations fortsatta existens. Det traditionella realistiska synsättet att enbart intressera sig för staterna som aktörer har fört med sig kritik eftersom man då bortser från hot som kommer från innanför staternas gränser. Ett sådant hot är terrorism. I den här uppsatsen har jag gjort ett första försök att applicera realism på terrorism. Visserligen finns det hot och omständigheter som inte går att utläsa bland myndighetsartiklar (till exempel hemlighetsstämplat material med mera) men trots detta är den här undersökningen ett bevis på att det faktiskt är intressant och fullt möjligt att studera teorin realism mot icke statliga företeelser. Genom att knyta an den empiriska delen med realism påvisar resultatet att staterna Sverige och Norge svarar mot hotbilder och terrorattacker genom att höja den nationella tryggheten med att öka beredskapen, ge mer anslag till terrorismbekämpning och göra fler säkerhetsatsningar och att attentat med många offer - som den 22 juli i Norge - för med sig fler förändringar i syfte att höja den nationella tryggheten än attentat med färre offer - som

den i Stockholm 11 december. Den här undersökningen är ett kort, nytänkande försök till att koppla en teori som fokuserar på statliga aktörer till att även intressera sig för icke statliga företeelser.

6.4 Framtida forskning

Att fortsätta undersöka realism genom att se på icke statliga företeelser som terrorism, miljöproblem, organiserad brottslighet kan vara givande i att försöka förstå hur och varför stater agerar på vissa sätt. Det hade varit intressant att göra en större undersökning om i synnerhet terrorism, och om realism kan appliceras i ett större sammanhang.

Att studera vidare attentaten i Oslo/Utöya och i Stockholm om något år innebär säkerligen att det finns betydligt större forskningsläge att grunda sin undersökning på, samtidigt som det finns mer material eftersom det då gått längre tid efter attentaten. Att undersöka området på annorlunda sätt är också utvecklande, till exempel genom att dra in andra teorier och göra en tydligare problematisering. Att göra en intervjustudie med myndighetspersonal eller att enbart göra en kvantitativ undersökning kan möjligen ge tydligare resultat och fram för allt större generaliserbarhet.

7. Sammanfattning

Det må inte finnas någon enhetlig definition av vad som är terrorism eller vem som är terrorist, men klart är att attacker riktade mot samhället och dess invånare (vare sig de tar livet av oskyldiga människor eller inte) genererar i trygghetshöjande åtgärder.

Att studera realism i förhållandet stat mot icke stat, hör inte till vanligheterna men i den här studien påvisas att det faktiskt är möjligt och intressant att göra detta. Enligt realism svarar en stat olika mycket på ett hot eller attentat beroende på kraftfullheten eller följderna där ett attentat med stora följder som den i Norge skulle föra med sig betydligt fler förändringar i säkerhetsarbetet på Norska myndigheter än den i Stockholm skulle göra på Svenska myndigheter. Undersökningens resultat visar att Norge gjort fler och mer djupgående förändringar på deras policies och säkerhetsåtgärder än vad Sverige gjort.

8. Referenslista

Litteratur:

- Campbell, Patricia J., MacKinnon, Aran S. & Stevens, Christy. (2010). *An introduction to global studies*. Chichester: Wiley-Blackwell
- Esaiasson, Peter, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson & Lena Wägerud (2007) *Metodpraktikan*. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Goldstein, Joshua S. & Pevehouse, Jon C. (2007). *International relations: 2006-2007 edition*. New York: Pearson Longman
- Hansén, Dan (2007). *Crisis and perspectives on policy change: Swedish counter-terrorism policymaking*. Diss. Utrecht : Universiteit Utrecht, 2007.
- Hettne, Björn (1996). *Internationella relationer*. 2., [omarb. och aktualiserade] uppl. Lund: Studentlitteratur
- Jackson, Richard, Smyth, Marie & Gunning, Jeroen (red.) (2009). *Critical terrorism studies: a new research agenda*. Mapping Terrorism after 9/11, *Ranstorp, Magnus*. London: Routledge
- Morgenthau, Hans J (1948). (2006). *Politics among nations: the struggle for power and peace*. 7. ed. Boston: McGraw-Hill Higher Education.
- Schmerbach, Folker (2004). *The Impact of September 11th, 2001 on Norwegian Legislation*. Bergen: Univ
- Snarr, Michael T. & Snarr, Neil (red.) (2008). *Introducing global issues*. 4. ed. Boulder, Colo.: Lynne Rienner Publishers.
- Tallberg, Jonas & Gustavsson, Jakob (red.) (2006). *Internationella relationer*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Walt, Stephen M. (1987). *The origins of alliances*. Ithaca, N.Y.: Cornell University Press. S263

Otryckta källor:

Artiklar

- Argomaniz, Javier(2009): Post-9/11 institutionalisation of European Union counter-terrorism: emergence, acceleration and inertia, *European Security*, 18:2, 151-172.
- Edwards, Heather Renee, M.A., **THE UNIVERSITY OF NORTH CAROLINA AT CHAPEL HILL, 2007, 57 pages; 1447367.**
- Fors Fredrik. *Bombattentat i London: Terrorism och institutionaliserad krishantering*. Försvarshögskolan. Elanders Gotab 48539, Vällingby 2005

Internet:

- http://news.bbc.co.uk/2/shared/spl/hi/uk/05/london_blasts/what_happened/html/ Mark John Thompson (2011-11-10)
- http://www.svd.se/nyheter/inrikes/hot-mot-svenskar-i-mejl_5802959.svd (tt) Lena K Samuelsson (2011-11-10)
- <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=4615073> Tomas Jordan - Eva Hamilton(2011-11-12)
- <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=4614573> John Granlund- Eva Hamilton 2011-12-18
- <http://www.ne.se/lang/terrorism> Ulf Arvidsson (2011-12-15)
- <http://www.sakerhetspolisen.se/terrorism/omterrorism.4.7671d7bb110e3dcb1fd80002841.html> - Sune Sandström (2011-12-15)

http://www.svd.se/nyheter/utrikes/usa-mandela-inte-langre-terrorist_1412105.svd Lena K Samuelsson 2012-01-05
<http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010920-8.html> (2011-12-26)
<http://debatt.svt.se/2011/12/27/hatet-fore-och-efter-brevvik/> Ali Esbayti – Eva Hamilton (2011-12-28)
<http://www.dn.se/nyheter/varlden/i-dag-faller-domen-mot-svenskarna> Jenny Stiernstedt -Gunilla Herlitz (2011-12-28)
<http://svt.se/svt/jsp/Crosslink.jsp?d=27055&a=2632741> Örjan Magnusson - Eva Hamilton 2011-12-30

Myndighetsartiklar (när de utkom):
Norska myndigheter

Brottskadeersättning

<http://voldsoffererstatning.no/news.php?lang=nor&action=view&nid=217>: (24 -12- 2009)
<http://voldsoffererstatning.no/news.php?lang=nor&action=view&nid=229> :03-01-2010
Efter
<http://voldsoffererstatning.no/news.php?lang=nor&action=view&nid=238> 2011-09-20
<http://voldsoffererstatning.no/news.php?lang=nor&action=view&nid=240> 2011-11-04

Direktorat för samhällsäkerhet och beredskap

<http://www.dsb.no/no/Ansvarsomrader/Nasjonale-beredskap/Aktuelt-Nasjonale-beredskap/Ingen-avklaring-for-Sivilforsvaret/> :14-10 2009
<http://www.dsb.no/no/Ansvarsomrader/Nasjonale-beredskap/Sivilforsvaret1/Aktuelt-Sivilforsvaret/Ny-operativ-organisering-av-Sivilforsvaret/> :04-03-2010
Efter
<http://www.dsb.no/no/SkagEx-11/Aktuelt/Redningsovelsen-SkagEx11-gar-som-planlagt/> 2011-08-09
<http://www.dsb.no/no/Ansvarsomrader/Nasjonale-beredskap/Sivilforsvaret1/Aktuelt-Sivilforsvaret/Sivilforsvaret-styrkes-med-30-millioner/> 2011-09-22
<http://www.dsb.no/no/Ansvarsomrader/Nasjonale-beredskap/Sivilforsvaret1/Aktuelt-Sivilforsvaret/Sivilforsvarets-tjenestepliktige-kles-opp-for-11-000-kroner/> 2011-11-02
<http://www.dsb.no/no/Ansvarsomrader/Tilsyn/Aktuelt-tilsyn/Mangelfull-oversikt-kan-true-sikkerheten/> 2011-10-10
<http://www.dsb.no/en/Ansvarsomrader/Regional-og-kommunal-beredskap/Aktuelt-Regional-og-kommunal-beredskap/Krav-om-helhetlig-beredskapsplanlegging-i-kommunene/> 2011-11-24
<http://www.dsb.no/en/Ansvarsomrader/Farlige-stoffer/Aktuelt-farlige-stoffer/Begrenser-muligheten-for-a-lage-bomber/> 2011-11-28

Civilförsvaret

<http://www.sivilforsvaret.no/Aktuelt/Sistenytt/Sivilforsvaret-forsterker-helsetjenesten/> :18-03-2010
<http://www.22julikommisjonen.no/Om-kommisjonen>

Räddningstjänsten

<http://www.redningsnett.no/Nyheter/STATSBUDSJETTET-FOR-2010> :13-10-2010
<http://www.redningsnett.no/Nyheter/STYRKET-NORDISK-SAMARBEID> :17-12-2009
Efter: <http://www.redningsnett.no/Nyheter/Over-to-milliardar-kroner-meir-til-tryggleik-og-beredskap> 2011-10-11

Kustbevakningen

<http://www.kystverket.no/Nyheter/TestContainer-to-be-removed/Juli---desember/Statsbudsjett/> 05-10-2010
<http://www.kystverket.no/Nyheter/TestContainer-to-be-removed/Januar---juni/Okt-sjosikkerhet/> 05-02-2010
Efter: <http://www.kystverket.no/Nyheter/TestContainer-to-be-removed/Juli---desember/Nye-avtaler/> 2011-08-22
<http://www.kystverket.no/Nyheter/2011/Oktobre/Statbudsjettet-2011/> 2011-10-07

Norges Regering

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/pressemeldinger/2009/16-milliardar-mer-til-okt-satsing-i-just.html?id=581328> 13-10-2009
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/pressemeldinger/2011/bedre-samfunnsikkerhet-og-beredskap.html?id=643085> 13-05-2011
Efter: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/pressemeldinger/2011/redegjorde-for-stortinget-om-oppfolging-.html?id=662674> 2011-11-10

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/pressemeldinger/2011/nodnett-bygges-ut-i-innlandet-neste-ar.html?id=660137> 2011-10-06
http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/aktuelt/taler_og_artikler/ministeren/justisminister_knut_storberget/2011/trygghetssatsing-for-hele-landet.html?id=660453 2011-10-13

Svenska myndigheter

Myndigheten för samhällskydd och beredskap

<https://www.msb.se/sv/Start1/Nyheter-fran-MSB/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv-2009/MSB---ny-myndighet-for-samhallsskydd-och-beredskap/> 2008-12-22
<https://www.msb.se/sv/Start1/Nyheter-fran-MSB/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv-2009/Brister-i-samhallets-krisberedskapsformaga/> 2009-04-21
<https://www.msb.se/sv/Start1/Nyheter-fran-MSB/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv-2010/Nya-uppdrag-till-MSB/> 2010-04-14
<https://www.msb.se/sv/Start1/Nyheter-fran-MSB/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv-2010/Ny-strategi-for-samhallets-informationssakerhet/> 2010-08-19
Efter: <https://www.msb.se/sv/Insats--beredskap/Hantera-olyckor--kriser/Krisinformation---Vad-gor-MSB/MSBs-arbete-med-anledning-av-terrorhandelsen/> 2010-12-13
<https://www.msb.se/sv/Start1/Nyheter-fran-MSB/Nyheter/MSB-forslag-for-starkt-trygghet-och-sakerhet-i-samhallet/> 2011-05-31

Säkerhetspolisen

<http://www.sakerhetspolisen.se/publicerat/nyhetsarkiv/nyheter/andradhotbildmotsverige.5.34ffc68f1235b740c0680004841.html> 2010-10-01
Efter: <http://www.sakerhetspolisen.se/publicerat/nyhetsarkiv/nyheter/hotnivanforsverigeoforandrad.5.34ffc68f1235b740c0680006545.html> 2011-07-23
<http://www.sakerhetspolisen.se/publicerat/nyhetsarkiv/nyheter/okatanlagtillsakerhetspolisen.5.7a0bb45e13205deef2b800031.html> 2011-09-08

Polisen

http://www.polisen.se/Stockholms_lan/sv/Aktuellt/Nyheter/Gemensam/2010/juli-sept/Allt-fler-poliser-jobbar-i-yttre-verksamhet/ 2010-09-08
Efter: http://www.polisen.se/Stockholms_lan/sv/Aktuellt/Nyheter/Ostergotland/okt-dec/Trygghetshojande-atgarder/ 2010-12-13
http://www.polisen.se/Stockholms_lan/sv/Aktuellt/Nyheter/Gemensam/Explosioner-i-Stockholm/Polisen-okar-narvaron-i-samhallet/ 2010-12-13
http://www.polisen.se/Stockholms_lan/sv/Aktuellt/Nyheter/Gemensam/Norge/Snabba-sakerhetshojande-atgarder/ 2011-07-23
http://www.polisen.se/Stockholms_lan/sv/Aktuellt/Nyheter/Gemensam/2011/jul-sep/Mer-pengar-till-rattvasendet/ 2011-09-20

Försvarsmakten, Försvarsdepartementet och Justitiedepartementet

<http://regeringen.se/sb/d/119/a/122883> 2009-12-30
<http://regeringen.se/sb/d/119/a/122883> 2009-03-19
<http://regeringen.se/sb/d/11440/a/136377> 2009-12-01
<http://regeringen.se/sb/d/11886/a/141669> 2010-03-16
<http://regeringen.se/sb/d/12410/a/137465> 2009-12-21
<http://regeringen.se/sb/d/11485/a/136983> 2009-12-10
<http://regeringen.se/sb/d/12333/a/136030> 2009-11-26
Efter: <http://regeringen.se/sb/d/14160/a/173111> 2011-08-05
<http://regeringen.se/sb/d/2001/a/182278> 2011-12-09
<http://regeringen.se/sb/d/15434/a/182242> 2011-12-08
<http://regeringen.se/sb/d/14287/a/165906> 2011-04-07
<http://regeringen.se/sb/d/14286/a/168872> 2011-05-19
<http://regeringen.se/sb/d/11037/a/111788> uppdaterad 2011-09-20
<http://regeringen.se/sb/d/15367/a/182154> 2011-12-07

Billaga:

Före attentaten:

- ¹91 <http://www.dsb.no/no/Ansvarsomrader/Nasjonalt-beredskap/Sivilforsvaret1/Aktuelt-Sivilforsvaret/Ny-operativ-organisering-av-Sivilforsvaret/> :04-03-2010
- ¹92 <http://www.dsb.no/no/Ansvarsomrader/Nasjonalt-beredskap/Aktuelt-Nasjonalt-beredskap/Ingen-avklaring-for-Sivilforsvaret/> :14-10-2009
- ¹93 http://www.polisen.se/Stockholms_lan/sv/Aktuellt/Nyheter/Gemensam/2010/juli-sept/Allt-fler-poliser-jobbar-i-yttre-verksamhet/ 2010-09-08
- ¹94 <http://regeringen.se/sb/d/11886/a/141669> 2010-03-16
- ¹95 <http://voldsoffererstatning.no/news.php?lang=nor&action=view&nid=217>: 24-12-2009
- ¹96 <http://voldsoffererstatning.no/news.php?lang=nor&action=view&nid=229> :03-01-2010
- ¹97 <https://www.msb.se/sv/Start1/Nyheter-fran-MSB/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv-2009/MSB---ny-myndighet-for-samhallsskydd-och-beredskap/> 2008-12-22
- ¹98 <http://www.sivilforsvaret.no/Aktuelt/Sistenytt/Sivilforsvaret-forsterker-helsetjenesten/> :18-03-2010
- ¹99 <https://www.msb.se/sv/Start1/Nyheter-fran-MSB/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv-2010/Nya-uppdrag-till-MSB/> 2010-04-14
- ¹100 <http://www.sakerhetspolisen.se/publicerat/nyhetsarkiv/nyheter/andradhotbildmotsverige.5.34ffc68f1235b740c0680004841.html> 2010-10-01
- ¹101 <http://regeringen.se/sb/d/12333/a/136030> 2009-11-26
- ¹102 <http://www.redningsnett.no/Nyheter/STYRKET-NORDISK-SAMARBEID> :17-12-2009
- ¹103 <http://www.kystverket.no/Nyheter/TestContainer-to-be-removed/Januar---juni/Okt-sjosikkerhet/> 05-02-2010
- ¹104 <http://regeringen.se/sb/d/119/a/122883> 2009-12-30
- ¹105 <http://regeringen.se/sb/d/119/a/122883> 2009-03-19
- ¹106 <http://www.kystverket.no/Nyheter/TestContainer-to-be-removed/Juli---desember/Statsbudsjett/> 05-10-2010
- ¹107 <http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/pressemeldinger/2009/16-milliarder-mer-til-okt-satsing-i-just.html?id=581328> 13-10-2009
- ¹108 <http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/pressemeldinger/2011/bedre-samfunnssikkerhet-og-beredskap.html?id=643085> 13-05-2011
- ¹109 <https://www.msb.se/sv/Start1/Nyheter-fran-MSB/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv-2009/Brister-i-samhallets-krisberedskapsformaga/> 2009-04-21
- ¹110 <http://regeringen.se/sb/d/119/a/122883> 2009-03-19
- ¹111 <http://regeringen.se/sb/d/12410/a/137465> 2009-12-21
- ¹112 <http://www.redningsnett.no/Nyheter/STATSBUDSJETTET-FOR-2010> :13-10-2010
- ¹113 <https://www.msb.se/sv/Start1/Nyheter-fran-MSB/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv-2010/Ny-strategi-for-samhallets-informationssakerhet-/> 2010-08-19
- ¹114 <http://regeringen.se/sb/d/11440/a/136377> 2009-12-01
- ¹115 <http://regeringen.se/sb/d/11485/a/136983> 2009-12-10
- ¹116 <http://www.kystverket.no/Nyheter/TestContainer-to-be-removed/Juli---desember/Statsbudsjett/> 05-10-2010

Efter attentaten:

- ¹117 <http://regeringen.se/sb/d/14287/a/165906> 2011-04-07
- ¹118 <http://www.dsb.no/en/Ansvarsomrader/Farlige-stoffer/Aktuelt-farlige-stoffer/Begrenser-muligheten-for-a-lage-bomber/> 2011-11-28
- ¹119 <http://www.22julikommissjonen.no/Om-kommissjonen>
- ¹120 <https://www.msb.se/sv/Insats--beredskap/Hantera-olyckor--kriser/Krisinformation---Vad-gor-MSB/MSBs-arbete-med-anledning-av-terrorhandelsen/> 2010-12-13
- ¹121 <https://www.msb.se/sv/Start1/Nyheter-fran-MSB/Nyheter/MSB-forslag-for-starkt-trygghet-och-sakerhet-i-samhallet/> 2011-05-31
- ¹122 http://www.polisen.se/Stockholms_lan/sv/Aktuellt/Nyheter/Gemensam/Explosioner-i-Stockholm/Polisen-okar-narvaron-i-samhallet/ 2010-12-13
- ¹123 http://www.polisen.se/Stockholms_lan/sv/Aktuellt/Nyheter/Ostergotland/okt-dec/Trygghetshojande-atgarder/ 2010-12-13
- ¹124 http://www.polisen.se/Stockholms_lan/sv/Aktuellt/Nyheter/Gemensam/Norge/Snabba-sakerhetshojande-atgarder/ 2011-07-23
- ¹125 <http://voldsoffererstatning.no/news.php?lang=nor&action=view&nid=238> 2011-09-20
- ¹126 <http://www.dsb.no/en/Ansvarsomrader/Regional-og-kommunal-beredskap/Aktuelt-Regional-og-kommunal-beredskap/Krav-om-helhetlig-beredskapsplanlegging-i-kommunene/> 2011-11-24
- ¹127 <http://www.kystverket.no/Nyheter/TestContainer-to-be-removed/Juli---desember/Nye-avtaler/> 2011-08-22
- ¹128 <http://www.sakerhetspolisen.se/publicerat/nyhetsarkiv/nyheter/okatanlagtillsakerhetspolisen.5.7a0bb45e13205deef2b800031.html> 2011-09-08

- ¹129 http://www.polisen.se/Stockholms_lan/sv/Aktuellt/Nyheter/Gemensam/2011/jul-sep/Mer-pengar-till-rattsvasendet/ 2011-09-20
- ¹130 <http://regeringen.se/sb/d/11037/a/111788> uppdaterad 2011-09-20
- ¹131 <http://www.dsb.no/no/Ansvarsomrader/Nasjonal-beredskap/Sivilforsvaret1/Aktuelt-Sivilforsvaret/Sivilforsvaret-styrkes-med-30-millioner/> 2011-09-22
- ¹132 <http://www.dsb.no/no/Ansvarsomrader/Nasjonal-beredskap/Sivilforsvaret1/Aktuelt-Sivilforsvaret/Sivilforsvarets-tjenestepliktige-kles-opp-for-11-000-kroner/> 2011-11-02
- ¹133 <http://www.redningsnett.no/Nyheter/Over-to-milliardar-kroner-meir-til-tryggleik-og-beredskap> 2011-10-11
- ¹134 <http://www.kystverket.no/Nyheter/2011/Oktober/Statbudsjettet-2011/> 2011-10-07
- ¹135 <http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/pressepenter/pressemeldinger/2011/nodnett-bygges-ut-i-innlandet-neste-ar.html?id=660137> 2011-10-06
- ¹136 http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/aktuelt/taler_og_artikler/ministeren/justisminister_knut_storberget/2011/trygghetsatsing-for-hele-landet.html?id=660453 2011-10-13
- ¹137 <http://regeringen.se/sb/d/14160/a/173111> 2011-08-05
- ¹138 <http://regeringen.se/sb/d/2001/a/182278> 2011-12-09
- ¹139 <http://regeringen.se/sb/d/15434/a/182242> 2011-12-08
- ¹140 <http://regeringen.se/sb/d/15367/a/182154> 2011-12-07
- ¹141 <http://voldsoffererstatning.no/news.php?lang=nor&action=view&nid=240> 2011-11-04
- ¹142 <http://www.dsb.no/no/SkagEx-11/Aktuelt/Redningsovelsen-SkagEx11-gar-som-planlagt/> 2011-08-09
- ¹143 <http://www.dsb.no/no/Ansvarsomrader/Tilsyn/Aktuelt-tilsyn/Mangelfull-oversikt-kan-true-sikkerheten/> 2011-10-10
- ¹144 <http://regeringen.se/sb/d/14286/a/168872> 2011-05-19
- ¹145 <http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/pressepenter/pressemeldinger/2011/redegjorde-for-stortinget-om-oppfolging.html?id=662674> 2011-11-10